

CE-merking av byggevarer

I henhold til Forskrift om omsetning og dokumentasjon av produkter til byggverk (DOK) skal alle byggevarer som omfattes av en harmonisert europeisk produktstandard være CE-merket, og ha en tilhørende ytelseserklæring. Ved CE-merking dokumenteres produktets egenskaper og ytelser etter felles europeiske tekniske spesifikasjoner. CE-merking av byggevarer gjør det mulig og lovlig å markedsføre og omsette et produkt i alle land i EØS-området.

CE-merking er ikke en dokumentasjon som automatisk bekrefter at produktet kan brukes i en spesifikk byggesak. De deklærte egenskaper og ytelser må i hvert enkelt tilfelle vurderes mot de nasjonale krav som stilles til byggverk, dvs. Byggteknisk forskrift (TEK) i Norge. I mange tilfeller kreves derfor tilleggsdokumentasjon i henhold til norske forskrifter. F.eks. gjelder det ofte miljørelaterte egenskaper, som i liten grad dekkes av harmoniserte produktstandarder.

Formål

Gjennom Forskrift om omsetning og dokumentasjon av produkter til byggverk (DOK) er den europeiske byggevareforordningen (CPR) gjort gjeldende i norsk lovgivning. Forordningen har som mål å fjerne tekniske handelshindringer for byggevarer mellom medlemslandene i det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS). For å oppnå dette omfatter byggevareforordningen følgende hovedvirkemidler:

- harmoniserte tekniske spesifikasjoner
- tekniske bedømmelsesorganer
- utpekte tekniske kontrollorganer
- system for vurdering og verifikasjon av byggevarers ytelser
- ytelseserklæring og CE-merking av produkter

Forordningen omfatter bare felles regler for markedsføring og omsetning av byggevarer. Det fins ingen harmonisering av tekniske forskrifter til byggverk i de ulike europeiske landene. Det betyr at det som regel kreves supplerende dokumentasjon ut over CE-merking for at bruken av byggevaren i hvert enkelt byggeprosjekt kan vurderes.

Harmoniserte tekniske spesifikasjoner

Det må foreligge en harmonisert teknisk spesifikasjon for å kunne CE-merke en byggevare. Harmoniserte tekniske spesifikasjoner er primært harmoniserte europeiske produktstandarder for en produkttype, utarbeidet av den europeiske standardiseringsorganisasjonen CEN. I tillegg kan en harmonisert teknisk spesifikasjon også være en europeisk teknisk bedømmelse (ETA; european technical assessment) for et spesifikt produkt. ETA utstedes av et europeisk teknisk bedømmelsesorgan.

De harmoniserte tekniske spesifikasjonene krever dokumentasjon av såkalt vesentlige egenskaper, det vil si produktegenskaper som er relevante i forhold til de grunnleggende funksjonskrav til bygningskonstruksjoner:

- Mekanisk motstandsevne og stabilitet
- Sikkerhet ved brann
- Hygiene, helse og miljø
- Sikkerhet og tilgjengelighet ved bruk
- Vern mot støy
- Energiøkonomisering og varmeisolering
- Bærekraftig bruk av naturressurser

Formålet med en teknisk spesifikasjon er å angi hvordan man skal bestemme og angi de av produktets egenskaper og ytelser som kreves deklarerert for å kunne markedsføre og omsette produktet i land innen EØS. De tekniske spesifikasjonene gir detaljerte regler for CE-merkingen.

Gjennom harmoniserte tekniske spesifikasjoner skal den europeiske byggevareforordningen sikre at det benyttes de samme prøvings- og beregningsmetoder for deklarerer av produktenes egenskaper og ytelser i alle land. Hvilke egenskaper som er obligatoriske å deklare, og hvilke ytelser som kreves av myndighetene, vil variere fra ett land til et annet. Ett eksempel på ulike ytelseskrav til byggverk er varmeisolering og lufttetthet. I Norge stilles krav i byggteknisk forskrift (TEK) som er spesifikke for Norge.

CE-merking er obligatorisk for alle produkter som dekkes av en harmonisert europeisk produktstandard. Det er frivillig å få utarbeidet en europeisk teknisk bedømmelse (ETA) for et produkt som ikke dekkes av en harmonisert europeisk produktstandard. Men dersom en ETA først er utarbeidet for et produkt er det obligatorisk å CE-merke produktet.

Tekniske bedømmelsessorganer

Tekniske bedømmelsessorganer (TAB, technical assessment bodies) er spesielt utnevnte organer som kan utarbeide europeisk teknisk bedømmelse, ETA, for et produkt. Slike organer er medlem i EOTA (European Organisation for Technical Assessment, se www.eota.eu). SINTEF Byggforsk er oppnevnt av myndighetene som norsk medlem i EOTA.

Utpekte tekniske kontrollorganer

Utpekte tekniske kontrollorgan (notified bodies) er uavhengige institusjoner som utpekes formelt av myndighetene for sertifisering og/eller uavhengig prøvning i henhold til byggevareforordningens system for vurdering og verifikasjon av byggevarers ytelser. Utpekt tekniske kontrollorgan kan være:

- Produktsertifiseringsorgan
- Sertifiseringsorgan for produksjonskontroll
- Prøvningslaboratorium

Tekniske kontrollorgan utpekes i hvert enkelt land for spesifikke produktområder. Oversikt over utpekte tekniske kontrollorgan er gitt i <http://ec.europa.eu/enterprise/newapproach/nando/> SINTEF Byggforsk er utpekt av Direktoratet for byggkvalitet (DiBK) som teknisk kontrollorgan for en rekke produktområder.

System for vurdering og verifikasjon av byggevarers ytelser

System for vurdering og verifikasjon av byggevarers ytelser angir hva som skal gjøres av produsenten, og eventuelt av et utpekt teknisk kontrollorgan, for å kunne bekrefte samsvar med den tekniske spesifikasjonen for produktet, slik at produktet kan CE-merkes. Fig. 1 viser de fem aktuelle systemene. Hvilket system som gjelder for et produkt er angitt i den aktuelle tekniske spesifikasjonen for produktet, og er formelt bestemt av EU-kommisjonen (Annex ZA i harmoniserte produktstandarter).

Felles for alle systemene er at produsenten skal ha et dokumentert produksjonskontrollsystem i fabrikk. I system 4 kan produsenten gjøre prøvning og fastsetting av produktets ytelser selv, og CE-merke produktet uten å involvere noe utpekt teknisk kontrollorgan. I system 3 kreves det at typeprøvingen er gjort av et utpekt prøvningslaboratorium.

System 1+, 1 og 2+ kreves først og fremst for produkter der utilfredsstillende produktkvalitet kan få betydelige negative følger for byggverket. I system 2+ kan produsenten selv utføre bestemmelsene av produktets egenskaper og ytelser, men kvalitetskontrollen av hele produksjonen skal følges opp kontinuerlig med fabrikkbesøk av et utpekt sertifiseringsorgan.

I system 1 skal, foruten oppfølging av produksjonskontrollen, et utpekt produktsertifiseringsorgan også utføre typeprøving samt sertifisere selve produktet. I system 1+ skal det i tillegg utføres uavhengig stikkprøvekontroll av produktets egenskaper.

OPPGAVER		System for vurdering og verifikasjon av byggevarers ytelser				
		1+	1	2+	3	4
Utføres av produsent						
	Fastsettelse av produktets ytelser			X		X
	Produksjonskontroll i fabrikk	X	X	X	X	X
	Ytterligere prøvning av stikkprøver på fabrikk iht. prøvningsplan	X	X	X		
Utføres av tredjepart						
Produktsertifiseringsorgan	Fastsettelse av produktets ytelser	X	X			
	Førstegangsinspeksjon av produksjonsanlegget og produksjonskontrollen i fabrikk	X	X			
	Kontrollprøving av stikkprøver tatt før varen markedsføres	X				
	Fortløpende tilsyn, vurdering og evaluering av produksjonskontrollen i fabrikk	X	X			
Sertifiseringsorgan for sertifisering av produsentenes produksjonskontroll	Førstegangsinspeksjon av produksjonsanlegget og produksjonskontrollen i fabrikk			X		
	Fortløpende tilsyn, vurdering og evaluering av produksjonskontrollen i fabrikk			X		
Prøvningslaboratorium	Fastsettelse av produktets ytelser med typeprøving, typeberegning, tabellverdier eller deskriptiv dokumentasjon for varen				X	

Fig. 1. System for vurdering og verifikasjon av byggevarers ytelser

Ytelseserklæring og CE-merkingens innhold

CE-merkingen gjøres av produsenten selv, når grunnlaget som kreves i den aktuelle tekniske spesifikasjonen med tilhørende system for vurdering og verifikasjon av byggevarers ytelser er på plass. CE-merkingen omfatter følgende:

- Produsenten skal utarbeide, og formelt underskrive, en såkalt ytelseserklæring om at produktet er i samsvar med den tekniske spesifikasjonen for produktet. Her angis også de deklarererte ytelsene. Ytelseserklæringen skal følge markedsføringen og omsetningen av produktet, og være allment tilgjengelig. I stor grad publiserer produsentene sine ytelseserklæringer på sine nettsider.
- Produsenten skal påføre CE-merket på produktet, emballasjen eller medfølgende dokumenter, inkludert den tilhørende informasjonen om produktegenskaper eller ytelse som er angitt i den tekniske spesifikasjonen for produktet.

Eksempel på utforming av selve CE-merkingen er normalt vist i den aktuelle harmoniserte standarden eller ETA for produktet. Den omfatter angivelse av produsent, hvilken teknisk spesifikasjon merkingen er basert på, hvilket utpekt teknisk kontrollorgan som eventuelt er involvert, og informasjon om produktets egenskaper og/eller bruksområde.

Ytelseserklæringen skal utarbeides etter en standard mal, se <http://dibk.no/no/Tema/Produkter/>. Både ytelseserklæring og CE-merking skal være på språket til det landet hvor varen omsettes, og skal foreligge før varen bringes på markedet.

Markedskontroll

Det er de nasjonale myndighetene i hvert enkelt land som skal påse at byggevarer er CE-merket når dette kreves, og at varene oppfyller kravene i de tekniske spesifikasjonene. I Norge er Direktoratet for byggkvalitet (DiBK) ansvarlig for markedskontrollen.

SINTEF Certification

SINTEF Certification er en avdeling i SINTEF Byggforsk som organiserer Byggforsks virksomhet som utpekt teknisk kontrollorgan og som europeisk teknisk bedømmelsesorgan. Dette omfatter sertifisering av produksjonskontroll og/eller produktsertifisering når dette kreves som grunnlag for CE-merking (system 1+, 1 eller 2+). I tillegg utarbeider SINTEF Certification europeiske tekniske bedømmelser, ETA, for produkter som ikke dekkes av en harmonisert europeisk produktstandard.

Som en supplerende dokumentasjon til CE-merking utarbeider SINTEF Certification også norsk produktdokumentasjon i form av SINTEF Teknisk Godkjenning, se egen orientering. Her bekrefter SINTEF Byggforsk at et byggprodukt er funnet egnet til i bruk i Norge, når produktet anvendes som angitt i en slik teknisk godkjenning. Foruten egenskapene og ytelsene som er deklarerert i en CE-merking vil SINTEF Teknisk Godkjenning også dokumentere andre egenskaper som etterspørres for bruk i Norge. SINTEF Teknisk Godkjenning forutsetter dessuten en oppfølging av produsentens produksjonskontroll gjennom et uavhengig kontrollorgan, selv om dette ikke kreves for en CE-merking av produktet.

SINTEF Certification formidler spesialrådgivning til produsenter som trenger bistand knyttet til CE-merking. Dette kan for eksempel være bistand til beskrivelse av produksjonskontrollsystem og til utarbeidelse av ytelseserklæring og CE-merking.